

Tandrčak

Dičiji list na bunjevačkom jeziku • Subotica, april 2011. • Godina IV

broj
40

SRIĆAN USKRS

RIČ UREDNIKA

Vaši likovni radovi na temu „Tandrčkov rođendan“ stižu uveliko. Žiri će baš imat težak zadatak da odabere najlipši. U ovom broju „Tandrčka“ većinu tema posvetili smo Uskrsu koji nam dolazi. Bićemo i prvi koji ćemo vam ove godine poželit srićan Uskrs!

Uživajte u priložima koje smo za vas pripravili, pogotovo dok budete na raspustu. A posli njega već možete očekivat godišnjicu „Tandrčka“.

Dotleg, jedan veliki pozdrav za sve čitaoce „Tandrčka“, i one male, i one velike.

urednik:

mr Suzana Kujundžić - Ostojić

Tehnički urednik: Nikola Stantić
Saradnici: Ruža Josić, Ana Popov, Eva Bačlija, Branka Bešlić, Ana Vojnić Kortmiš, Tihomir K. Matković

Ilustrator: Bane Kerac

Štampa: Rotografika Subotica

CIP - Каталогизacija u publikaciji Библиотека Матице српске, Нови Сад
087.5

TANDRČAK : dičiji list na bunjevačkom / odgovorni urednik Suzana Kujundžić - Ostojić. - 2008 br.1 - Subotica : Bunjevački informativni centar, 2008.- ilustr. : 30 cm
Mesečno

ISSN 1820-6735

COBISS.SR-ID 228104199

Naše malo za druge

Tokom korizme, kako naši običaji nalažu, čeljad posti i duhovno se pripravlja za najradosniji kršćanski praznik. Običaj je i da se s onim što imamo viška pomognu oni kojima je pomoć u rani, odići jel novcu najpotriebnija.

Već tradicionalnu akciju Kola srpski sestara u Somboru pod imenom „Jedna tegla - jedno domaćinstvo“, svojim prilogom pomoglo je i UG „Bunjevačko kolo“.

Sve prikupljene namirnice primilo je oko 40 familija u Somboru, s troje

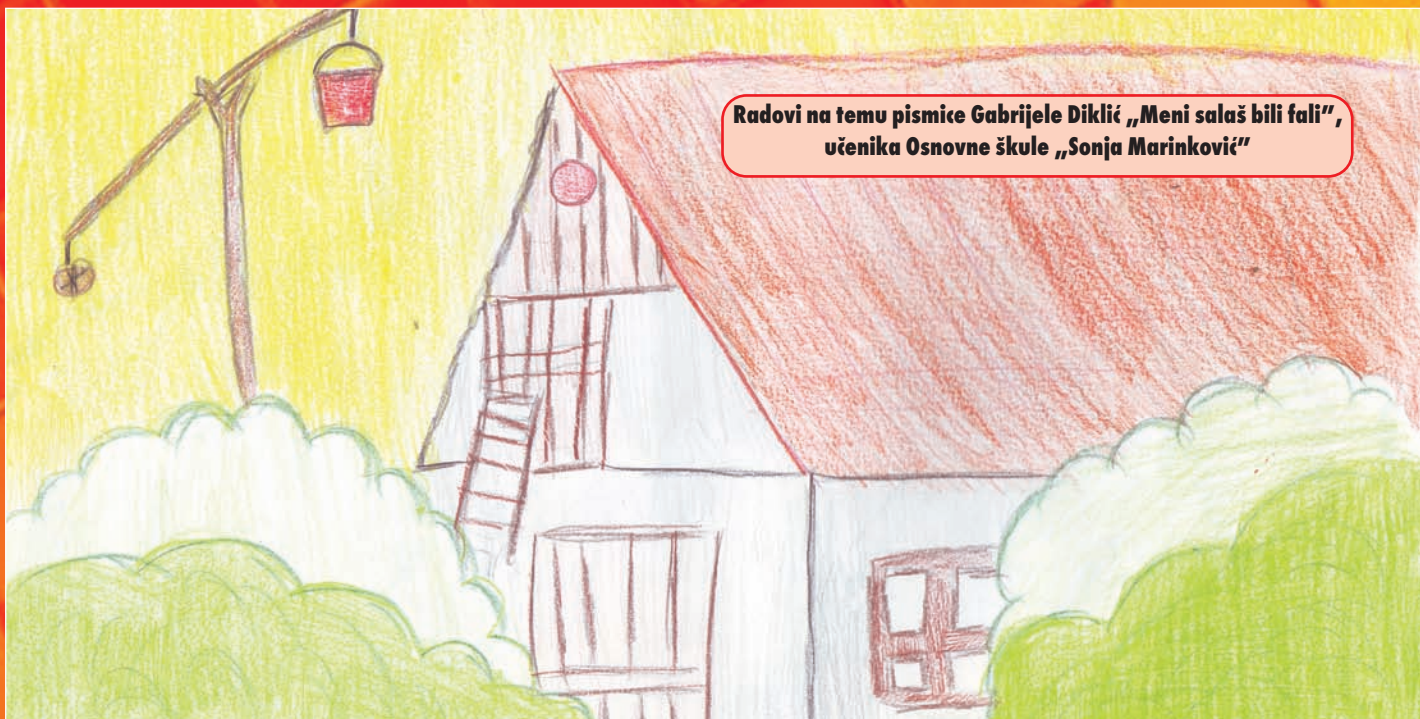
do sedmoro čeljadi. Med darodavcima istakla se OŠ „21. oktobar“, sa svojom direktoricom Ninom Beretić, u kojoj se izučava predmet bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture.

R. P.

Radovi na temu pismice Gabrijele Diklić „Meni salaš bili fali“,
učenika Osnovne škole „Sonja Marinković“

Milica Bešlić, II a

Jelena Malinović, IV a

Jovana Malinović, II d

Vukašin Pjevalica, IV c

Staša Tumbas, III e

Simboli Uskrsa

Svima

*Vama nek je srićan Uskrs, a ako bi tili
čestitat ovaj svetac kome god na drugom jeziku, evo
kako to možete uraditi:*

Engleski - Happy Easter!

Njemački - Frohe Ostern!

Kineski - Fu huo jie kuai le!

Francuski - Joyeuses Pâques!

Mađarski - Boldog Husveti Ünnepeket!

Talijanski - Buona Pasqua!

Grčki - Kalo Pascha!

Španjolski - Felices Pascuas!

Češki - Veselé Velikonoce!

Yiddish - A fraylekhn Pesah!

Esperanto - Feli an Paskon!

Latinski - Prospera Pascha sit!

*Slovenski - Vesele velikonočne
praznike!*

Uskrs je najvažniji svetac u crkvenom kalendaru. Ove godine se proslavlja 24. aprila. To je pokretni svetac. Datum Uskrsa se izračunava tako što se gleda kad je pun misec posli prvog dana prolića.

Na Veliki petak je Isus osuđen od ljudi i razapet na križ. Prikovan rukama i nogama s trnovim vincom na glavi, u najvećim mukama, njegove riči su bile: „Oče, oprostí njim jel ne znaju šta čine”. Posli tri dana za nje ga počinje nov život u carstvu nebeskom.

Tušta je simbola vezani za ovaj praznik. Najvažniji su:

KRIŽ – simbol vire. Na njemu je Isus razapet i treći dan uskrso;

ZVONA – na Veliki četvrtak crkvena zvona pristaju zvonit u znak sićanja na Isusove muke. Ne čuju se sve do Velike subote i onda zvone ko veseli glasnici uskrsnuća;

CVIĆE – tulipani, jacinti, cica-mace... bude se i cvetaju u proliće i to je simbol Isusovog ustajanja iz mrtvi. Ovim cvićom kite se sobe, groblja, crkva i polivači.

ZEC – simbol plodnosti. Zecovi se brzo razmnožavaju, tokom godine ima ji tušta pa se očekiva da i godina bude rodna.

Pripovitka kaže da je jedna mama sakrila u bašču veselo našarana jaja ko dar svojoj dici. Dok su ji dica tražila vidila su zeca i pomislila da on nosi šarena jaja i poklone u gnjizdo. Od onda sva dica na Veliku subotu prave gnjizdo zecu i čekaje poklone:

ŠARENA JAJA – ona su simbol novog života. Farbanje jaja je stari običaj Bunjevaca. Pripovida se da su žene vidile kako Marija, Isusova mama, biži s malim djetom isprid nevirnika. Žene su se sažalile na nju, brže bolje ofarbale i našarale jaja, metili ji u pregaču i nudili gonioci-

ma. Začudeni, oni su zastajali, razgledali, ili, a Isus se tako spasio.

Drugi, opet divane kako ima oni koji nisu virovali u usksnuće pa su se ismivali: „To će bit kad kokoške počnu nosit crvena jaja!” I gle čuda – kokoške su u nedilju pronele crvena jaja.

PILIĆI – oni se legu iz jaja pa ima je isti sibmol ko i jaje.

SVIĆA – daje svitlo koje rasvitlji-ta tamu. Na Isusa se gleda ko na vič-

nu svitlost koji kršćanima pokaziva put od smrti do života.

ŠUNKA – Bunjevci za Uskrs obavezno kuvaje šunku, jaja, divenice i trenicaje ren. Viruje se da je svinče simbol blagostanja. Zimi se uvik klatlo i imalo se šta poist, al se najveća šunka uvik čuvala za Uskrs. Posli 40 dana posta ništa nije bolje od pome-nuti ila.

Josić Ruža

S izložbe...

Učeni Osnovne škole „Majšanski put” obašli su lanjske godine uskršnju izložbu u KUD „Bunjevka”. Evo kako im je tamo bilo...

Maja ko enciklopedija

Devetogodišnju Maju Rudinski, učenicu trećeg razreda Osnovne škole „Miloš Crnjanski”, upoznali smo na času Bunjevačkog govora sa elementima nacionalne kulture pri kraju prvog razreda, kad je na svako učiteljicino pitanje imala tačan odgovor, i to na bunjevačkom. I onda, a i sad deluje zrilije od svoje generacije, pa i oni iz stariji razreda. Njezino znanje je za pofalu, učitelji za nju kažu Maja – enciklopedija.

Za izbornu nastavu bunjevačkog govora javila se sama, kaže, ima Bunjevaca u porodici, pa joj je bunjevački blizak. Ovaj predmet joj predaje Senka Rožumberski.

- Volim ove časove, tu učimo nove riči, pismice, o bunjevačkim nošnjama. Na poslednjem času smo učili čime su se sigrali naše majke i dide, pa

smo od kestenja i čačkalica pravili figurice. Ja sam napravila ježa.

Maja piše pismice, po ocini učiteljica, zdravo dobro.

- Sama ji smišljam, na primer, što god se desi i onda ja to napišem u stihovima. Imam dve recitacije, jedna je o ljubomori, di objašnjavam šta je to ljubomora, a druga je o mojoj mami, di kazivam kako volim svoju mamu.

Već smo kazali da Maju zovu enciklopedija, a kako možete pritisputaviti, odličan je đak.

- Dobra sam učenica, al sve je lako što učimo. Idem na likovnu i dramsku sekciju, a član sam i hora „Iskončići”, jel volim i pivat. Jako volim časove bunjevačkog i mađarskog, volim i ostale predmete, al tu mi je specijalno lipo.

Maja već razmišlja pomalo i o svojoj budućoj profesiji.

- Volila bi da budem glumica. Mama kaže da je to još daleko, triba još i sridnju školu završiti, i da se mož još puno razmišljati o tom. Al, ja znam da ima i male dice koja su glumci i glume dicu.

Al nije to jedina Majina želja vezana za budućnost. Jel, ona bi volila da bude i novinar, recimo, za kake dičije novine, da ide po razredima i biluži dičije bisere, da pravi biluške, da pita dicu šta rade, dal njim je lipo.

Kogod će pomisliti da Maja samo uči i nema nizašta drugo vrimenta, al nije tako.

- Imam dosta slobodnog vrimenta. Kad završim domaći zadatak, koji nikad ne zaboravljam, kadkad idem kod drugarica. Al, pošto nijedna ne stoji blizu sigram se kod kuće. Imam brata i sestru. Pomažem i u kući, brišem prašinu i pomažem mami kad pravi kolač. Obožavam pitu s višnjama.

Maja voli da pročita kaku pripovetku jel pismicu iz „Tandrčka”, a kaže da je pročitala i zbirku „Tandrčkovo blago”.

Na kraju Maju pitamo za njezinu učiteljicu.

- Moja učiteljica je Dijana Miličić. Ona je jako dobra učiteljica, uvijek nam sve objasni. Sviđa mi se što je duhovita, što voli dicu i što nije jako stroga.

E. B.

Ljubomora

*Ljubomora, osićejanje ljutnje
ne može da prođe brez loše slutnje.*

*Ljubomora kad misliš da mama i tata
više vole tvoju sestru jel brata.*

*Ljubomora nije tuga
ljubomora kad umišliš da ti je kogod oto druga.
(napisano prošle škulske godine)*

Moja mama

*Kada sam bezobrazna
ona kaže didi:*

„Ne marim, voliću je život cili.”

*Kada sam u društvu
il kad sam sama
u sreću mom je mama.*

*Prosto ne možem da odolim
da joj ne kažem koliko je volim.
(napisano prošlog lita)*

Mali vrebac

Mali vrebac Kole
sletio na granu,
vrime je za užnu-
mora tražit ranu.

Voli slasne bube,
a obaško crve,
kad je zdravo gladan-
dobre su i mrve.

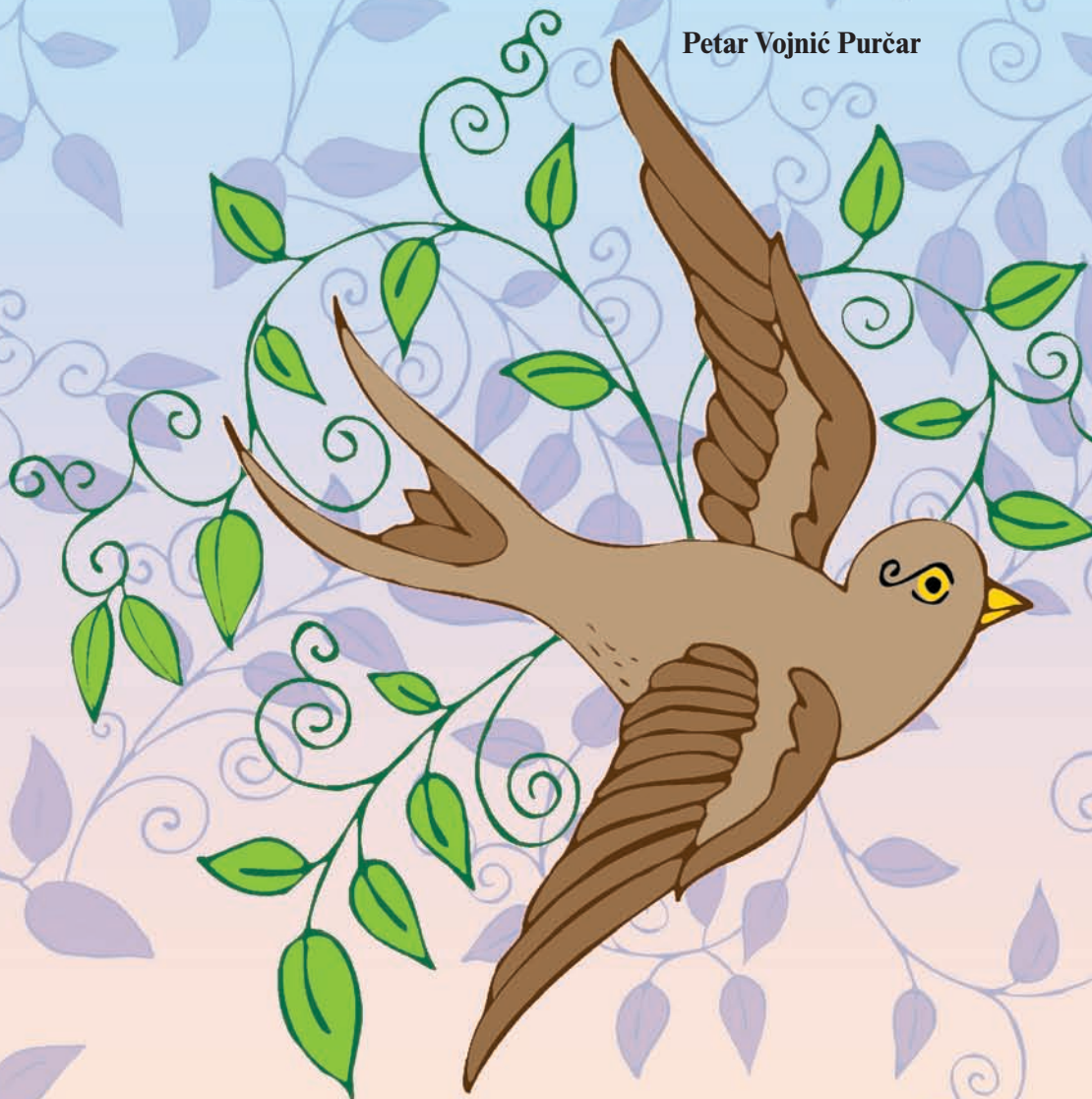
Volio bi malo
od Šarova rane,
na nju uvijek gleda
sa visoke grane.

Friško je odusto
od namire svoje
jel je Šarov bisan-
ta svi ga se boje.

Poletio višlje,
kad na drugoj strani-
gledi kako majka
pilež svoju rani.

E, tu će se za njegov
koje zrno nač,
gladan ostat neće-
valjdar će se snać.

Petar Vojnić Purčar

Zečija šapa

Sasvim blizu posljednjeg salaša, salaša bać-Albe, tek nekoliko koraka iza zadnje avlije, prostirala se šuma koju su paori, još od davni vremena, prozvali „Zečija šapa”.

Otkaleg joj tako ime, još ko dite, zapitkivala sam često svoje ukućane. Cigurno sam njim već zdravo dosadila, al u jedno rumeno aprilsko pridvečerje, baš uoči Uskrsa, moj dobri dida uzo je svoju šamadlu, sio ispid golubinjaka i metnio me u krilo. Ispriповido mi je sve o

„Zečijoj šapi”, a pošto još uvijek dobro pamtim njegove riči, podiliću, dico, tu pripovitku s vama.

Tog dana sam, čujem didin glas, krenio u šumu rad malo drva jel februar je baš stego te godine. Nisam ni primećivo da zalazim sve dublje i dublje, kad, odjedared, sve je obasjala nika treperava svitlost. Našo sam se izmed četiri velika drača ispod koji su, na sve strane, jurili šareni, bili i sivi zecovi. Toliko zecova dotleg još vidio nisam, pa sam

protro oči misleć da mi se samo priviđa.

Al, nije bilo nikakog priviđenja, jel sam na prvom draču ugledo tablu s natpisom „Drvo svilenog šećera”. U njegovom deblu sidili su sasvim mali zecovi sa svojom vaspitačicom, zečicom Docom. Ona ji je učila kako triba upakivat šećer koji će svoje misto nač u svim pripravljenim uskršnjim gnjizdima. Bili su nasmijani, veseli i raspivani.

NAJMLAĐI SMO, MI NAJMLAĐI OD
ZECOVA SVI,
SVILEN ŠEĆER PAKUJEMO DOBROJ
DICI MI.
RADUJU SE ONA ZDRAVO KADGOD
SLATKIŠ PRIME
U GNJIZDO ĆE ZATO SVAKOM
DOSPITI NA VRIME.

Malo dalje, visoko, visoko, svoje grane je raširio drugi drač. Iznad njeg se izvijala neobična duga s koje su se spuštali nestrašni zecovi. Svojim kabličima zavaćali su prilipe dugine boje, a na drvetu je visio natpis „Šaralica”. Šta li to rade? Provirio sam, kad u skamijama side pravi đaci s uštirkanim bilim galirima i u jednolikim keceljicama. Zekan Tićo, učitelj, pomago njim je naslikat najlipše bojanke i slikov-

nice, a i tu se orila vesela pisma.

BOJIMO I ŠARAMO MI PO CIO DAN
DA NA SVAKOJ STRANI DITE
PRONAĐE SVOJ SAN.
A NUZ KNJIGE NIKAD NIJE NAMA
DALEK PUT
KAD OBASJA SVAKU STRANU ONAJ
MANGUP ŽUT.

Mojim iznenađenjima, tog dana, nikad kraja. Krošnja trećeg drača gubila se u gustom bilom oblaku, a još sam bio mlad, pa sam se uzventro nuz njegove debele grane. Bio je to „Drač sigračaka”, a šta se tek tu dešavalo! Nikoliko zecova, s očalima na nosu, crtalo je, brzinom munje, skice za sigračke koje samo dičija mašta mož skrojiti. Ispod mekani šapa izlećale su one velikom

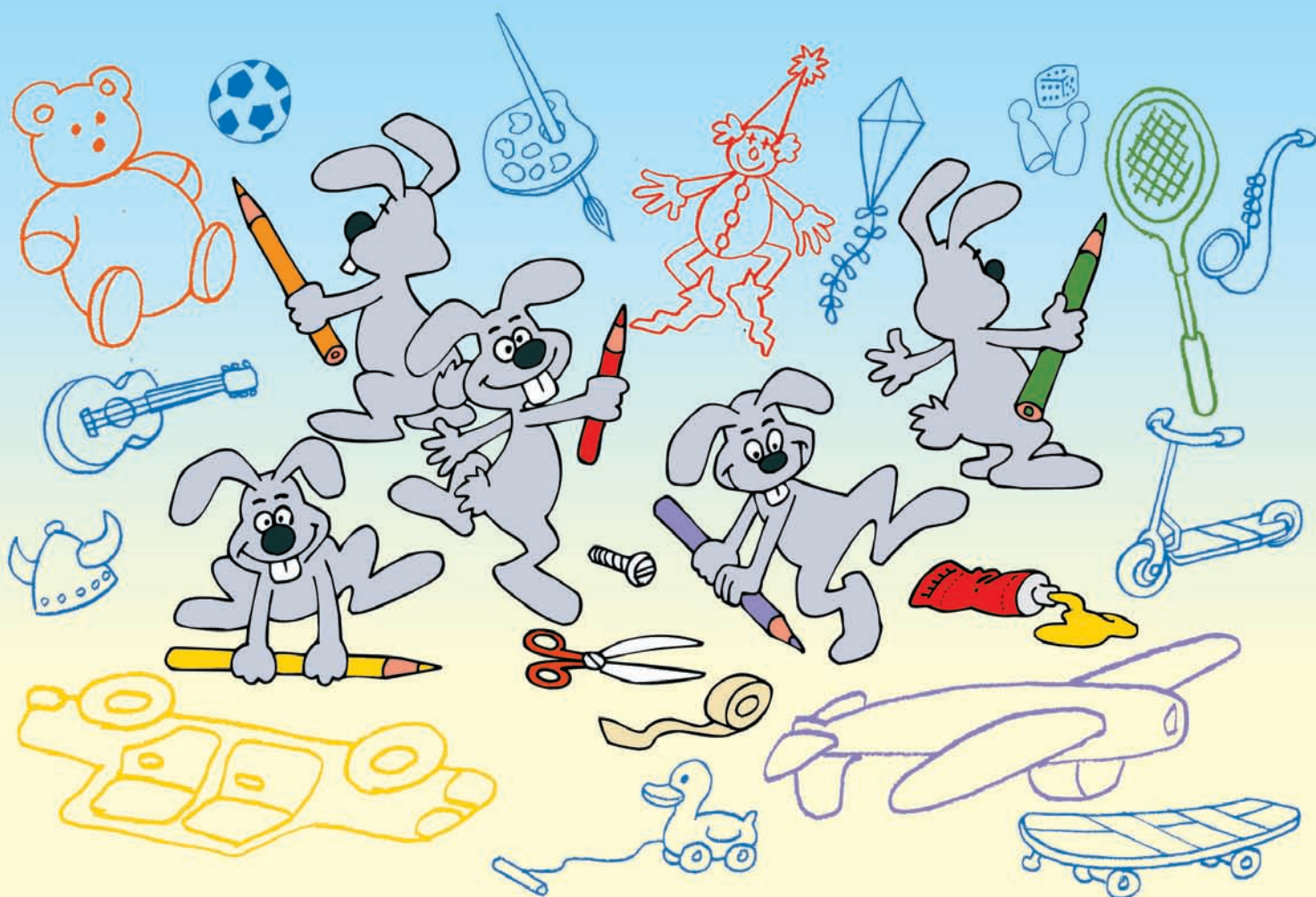
brzinom. Kalapači, šrafovi, makaže, lipak letili su od jednog do drugog i davali tako takt njevoj pismi.

NASMIJANI BILI OBLAK UVIK
TAJNU SKRIVA
SAZNAĆE JE ONO DITE KOJE ZNA
DA SNIVA.
SIVI OBLAK NOSI KIŠU, U BILOM JE
SRIĆA
I MARLJIVE, VRIDNE RUKJE, NAS,
MALI ZEČIĆA.

A kad sam se počeo oprezno spuštati, ugledo sam i četvrti drač. Na njegovim granama posvud su bile zakačene velike i male torbe, dok je stablo bilo načičkano sandučićima za dičije želje. Bio je to „Drač maleni poštaša”. Mudri profesor, zekonja Joso, pokazivo je na

velikoj mapi di su sve napravljena uskršnja gnjizda, da zecovi, kojim slučajom, ne bi pogrišili i koje zao- bašli. Med njima su bili odabrani najbrži i najjači zecovi, a svi su imali sjajne uniforme i velike, šare- ne uskršnje taške. Bili su najbuč- niji, najrazdraganiji i najraspivaniji.

U USKRŠNJE PLAVO JUTRO, S
OSMIJKOM NA LICU,
MEĆEMO U SVAKO GNJIZDO
DAROVE ZA DICU.
ČEKAJE NAS NESTRPLJIVO DIČIJA
SRCA MALA,
U NAŠE JE TAŠKE SVAKA NJEVA
ŽELJA STALA.

dana nije ni dono drva rad koji je krenio u „Zečiju šapu”.

Često sam, ko dite, kradom odla- zila u šumu. Vidila sam, pokatkad, zecove, al ona velika četri drača ni- kad nisam uspila pronać. Možda ćete ji vi, dico, ugledat kadgod u svojim snovima.

I, tu je dida završio svoje pri- povidanje, nuz napominu da tog

Bajku napisala:
Ana Popov

Kralj namćor

Bio jedared davno niki zdravo namrgoden kralj. Ta niko mu živ udovoljit nije mogo. Ako ćeš ga zaodit, ne valja mu šnajder. Ako nije usko, široko je! Šta god obuče, skine, vrati, pa ište da se skrati... Ako ćeš ga razonodit, ni mu smišno. A kad je vrime za ilo, tek su tu muke s njim! Te ovo mu kiselo, te ono mu zagoreno, prislatko, prisno, papreno ko bisno... U narodu se zato udomaćila izreka „**Da Bog da bio kuvar kralju namćoru!**”

Nije to ni za sprdnju, dico draga, od njega su mnogi kuvari bižali ko od vraga! Zaspje ji katranom i perjom, a oni biže koliko ji noge nose.

Tako je jedared u svom svojem neraspoloženju, kralj namćor počo gađat poslugu kolačima. Zato što nisu bili priliveni čokoladom, već medom.

I onda se trevi što bi čovik najmanje mogo povirovat, nađe se jedan derančić koji je gulio krumpir u kujni a kojem nisu divanili koliko je kralj strašan i strog. Pa mu se ovaj mali obrati ko da se znadu cilog života: „**Poštivani kralju, izadžite, izadžite med narod i vidite sami kako rđavo Vaši podanici žive, a Vi tu promizgivate čerez meda**”.

Pošto se kralj šeto samo po dvorskom parku med paunima i cvičom, riši da proviri koliko je istina što mu

onaj deran kazo, i šta njegov narod misli o njemu.

Naredi svojim slugama da ga priobuku u lutalicu i odredi svojeg zaminika dok je na putu. I tako jedared, prid zoru, iskrade se naš kralj napolje dok su svi spavali i ne reče nikom na koju će stranu.

Ujtru čitava pometnja i uzbuna za kraljom, al je do večere zaminik ugrijo kralju stoc i počo već naređivat ko pravi, ko će šta radit. A kralj ide putom pa se sve ne mož načudit koliko siromaškog svita ima u njegovom kraljevstvu, pa kako se više bližio drugom gradu, sve je više bio ubiđen da je možda bolje da ne divani ni-

kom da je on, u stvari, kralj. Jel kaki je narod bisan, mogo bi i on završit u katranu i perju.

Kad je došo na gradsku pecu, gladan i žedan od dužeg puta, on se po naviki uvati za najbolji komad mesa na tezgi da utoli glad, al ga oma opari šiba po prstima, a starica koja je prodavala meso odvija ga dalje. On se osvrne oko sebe pa vidi da se digod toči pivo, i krene mu voda na usta. Al ni tamo ne dobije ništa za badavad, osim šibe po prstima.

Uvidi kralj da je bila ludost otuđit se tako i ne kazat nikom di je pošo, pa još brez novaca u džepu.

Pomisli još prvi dan da se vrati, al ga gordost natira da ostane, strahujuć da će mu se smijati za leđi ako to uradi. Stane on tako ić od mijane do mijane, tražeć kaki poso, koru kruva i prinočište. I kad je već pomislio da ga niko neće primit, zadnji ga mijandžija u gradu primi, da mu pere sude.

Koliko god da nije tío, kralj se ipak privati posla. Al ne prođe dugo vrati se krčmar s kriglom koja nije bila dobro oprana.

E, tu kralju pukne film, baci pregaču o zemlju, skine lažnu bradu koju je metnio da ga ne bi pripoznali pa kaže:

„Nećeš ti meni naređivat, ja sam kralj!”

A krčmar ga sumnjičavo pogleda, pa kaže:

„I ja sam mislio da sam kralj kad sam od oca naslidio poso, pa sad znam bolje ko sam i šta sam... ne glu-piraj se nego peri te sude!”

Na to se kralj nađe u čudu, privati sudbinu koja ga je snašla i završi svoj poso.

Prošlo je već nekoliko dana a kralja nema da se vrati, jel svaki dan dobije ist u mijani i svaki dan to mora odradit. Počo je već gubit nadu da će se ikad vratit u svoji lipi dvorac, a niko mu ni ne viruje da je kralj.

Al njegov zaminik, kojem se kraljovanje baš i nije zdravo dopalo, pošalje straže da ga traže po svim gradovima, i tako jedni završe baš u mijani di je on završio ko sluga, pa ištu da njim se donese užna i štogod za piće. Kad je čuo da su prišli dugačak put tražeć kralja, on na to izleti iz kujne:

„Vodite me odaleg, nosiću široke pantalone, smijaću se na sve što mi odglume, išću kolače prilivene medom, samo me vodite odaleg! Ja sam vaš kralj!”

Na ovo se tragači za kraljom namijuju, završe večeru i povedu u zoru kralja sa sobom.

Kad je sve prošlo, i kralj koji je naučio svoju lekciju, opet sidne u svoj pristo, dobi i nadimak „dobri kralj”, jel je počo slušati svoj narod i starat se o njemu.

**Pripovitku napiso:
Tihomir K. Matković**

Kako se ponašamo

Jezik (komunikacija) predstavlja osnovu našeg funkcionisanja ko društvenog bića.

Komunikacija može biti u verbalnoj (govor) i neverbalnoj (pisanje, bilo na papir, mobilni telefon, kompjuter...) formi.

Gest, govor ruku, tila, dilova lica, mogu zaminiti riči ili da ji dopune u komunikaciji.

Veza izmed gestikulacije i riči je neraskidiva. U prilog tom, što ste vjerovatno primetili, je da ljudi dok divane s mobilnim telefonom ne prestaju spontano klimati glavom, praviti grimase ili „mašu“ rukama, iako ji sagovornik ne može videti.

Kako komuniciramo s drugarima pokaziva, u stvari, naš stav, mišljenje o njima tj. pokaziva kako se ponašamo prema drugima.

Kada je rič o ponašanju, možemo se ponašati prilagođeno – kad uspivamo uskladiti svoje potrebe sa zahtevima i normama društva, a možemo i neprilagođeno – onda divanimo o poremećajima ponašanja.

Agresivno, nasilničko ponašanje možemo svrstati u neprilagođeno ponašanje.

Škola i nasilje

Kada je rič o agresivnom, nasilničkom ponašanju u školi najzastupljenije je verbalno nasilje. Pod verbalnim nasiljem podrazumijevamo: vriđanje, davanje pogrdni imena, ismijavanje, ogovaranje...

Ono što zabrinjava je da su uvride i ismijavanja uobičajena pojava med dcom. Đaci sami divane da su uvridedio uobičajenog ričnika.

Razmislite, kako se osića dte koje je svakodnevno izloženo uvridama i podsmivanju od druge dice?

Pritpostavljate i sami da su kod njega prisutna osićanja tuge, povrijeđenosti ali i bisa čerez tog što mu se dešava.

Kadkad dica daju drugoj dici nadimke, što ovi drugi, kojima su nadimci upućeni, ne vole. Nadimci, prdaćna imena, takođe mogu povrediti. Zato obratite pažnju kako oslovjavate drugare. Ono što je vama simpatično i bezazleno ne znači da i druga strana to tako doživljava. Savitujem vam da pitate drugare dal njim se sviđa nadimak i u skladu sotim ji oslovjavate.

Šta vi možete uraditi ukoliko primetite da je niko dte predmet ismijavanja jel vriđanja:

- Pružite mu oma zaštitu, tako što ćete stat na njegovu stranu i kazati drugima da je to što rade (ismivaje, vriđaje) ružno i brezobrazno

- Prijavite to što ste vidili, nastavniku, škulskom psihologu i pedagogu (ne znači da ste tužibaba ako prijavite ružno ponašanje!).

Ukoliko ste vi predmet ismijavanja i vriđanja, ono prvo što treba da uradite je da kažete kako se osićate zbog toga što vas ismivaje, jasno i glasno. Takođe, treba da kažete da želite da to pristane. Ukoliko posli ovog vriđanja ne pristane, obavezno prijavite to nastavniku jel škulskom psihologu jel pedagogu.

Branka Bešlić, psiholog

„Bili očnjak”

„Nekoliko minuta kasnije Henri, koji je sada gazio za sankama, zazvižda tiho. Bil se osvrte i pogleda, a zatim zaustavi pse. Za njima je, ne krijući se, prtinom koju su maločas ugazali kaskala neka čupava i mršava prilika. Njušila je trag i kretala se neobičnim korakom, bez napora, kao da klizi. Kad oni stadoše, zastade i ona i diže glavu posmatrajući ih netremice, a nosnice su joj podrhtavale dok je hvatala i proučavala njihov miris. Bila je to vučica...”

Ovaj avanturistički roman **Džeka Londona** divani nam o prijateljstvu čovika i

njegovog četvoronožnog prijatelja, kojeg će posli pripitomit i iz ledenih pridila Aljaske odvest u civilizaciju. Zbog velikog i oštrog bilog zuba, nazvaće ga **Bili očnjak**.

Džon Grifit, poznat ko **Džek London**, rođen je u SAD-u u drugoj polovini XIX vika. Napiso je oko 50 pripovidaka i romana, od koji su najpoznatiji „Bili očnjak”, „Zov divljine”, ko i autobiografsko dilo „Martin Idn”. Pošto je u svojim romanima za odrasle često opisivo potlačene i ponižene ljude, vrimenom su ga prozvali „američki Gorki”. **A. P.**

Diznijeve novotarije

žete provozat na njemu! Tepih je ukrašen autentičnim arapskim motivima, na njemu ima dosta uzgljanci da se četvero ljudi komotno smisti i uživa u vožnji, a često se u blizini šetaju dvoje koji su obučeni ko Aladin i Jasmina, pa njim slobodno možete manit rukom.

U Diznijevom svitu nikad nije dosadno. I ne samo da nije, već uvijek ima štogod nevirovatno da se otkrije. U ovom tekstu, povećemo vas u šetnju kroz nike od Diznijeve atrakcija. A vi puštite mašti na volju i zamislite da idete baš tamo di vam je najzanimljivije...

Astro orbiter

Ako ste kadgod tili postat pilot kosmičkog broda, ode vam se nudi prilika da postanete upravo to! Ulaskom u kabinu možete upravljat litilicom i navodit je gori i doli dok se vrti u krug, oko maketa nama susidni planeta solarnog sistema. I vaše kosmičko putovanje mož počet!

Pepeljugin dvorac

Ako ste ljubitelj ove bajke, obilazak dvorca visokog 57 metara, u ko-

Vinipuoov svit

Provoжайte se kroz čarobni svit Vini Pua i pridile koji se pojavljuje u crtanom filmu. Sideć sa svojim dru-

govima il roditeljima u posudama punim meda, proćete kroz svit magarenceta, tigra, praseta i drugi likova koji se nasmijano pojavljuje. Povrimeno će zagrmit al nemojte se poplašit, to je samo da bi doživljaj bio što bolji i bliži stvarnosti.

T. K. Matković

jem je Pepeljuga upoznala svog prince, mogo bi vam se činit ko san. Sve je baš ko u crtanom filmu, a niki dilovi su čak i pozlaćeni! Svaki detalj, kako spolja, tako i iznutra, dočarava bajkovitu atmosferu u kojoj buduća princeza dolazi u svečanoj haljini.

Aladinov leteći tepih

Većina vas zna za Aladina i njegov čuveni leteći tepih. A sad se i vi mo-

Kako se prave žvakaće

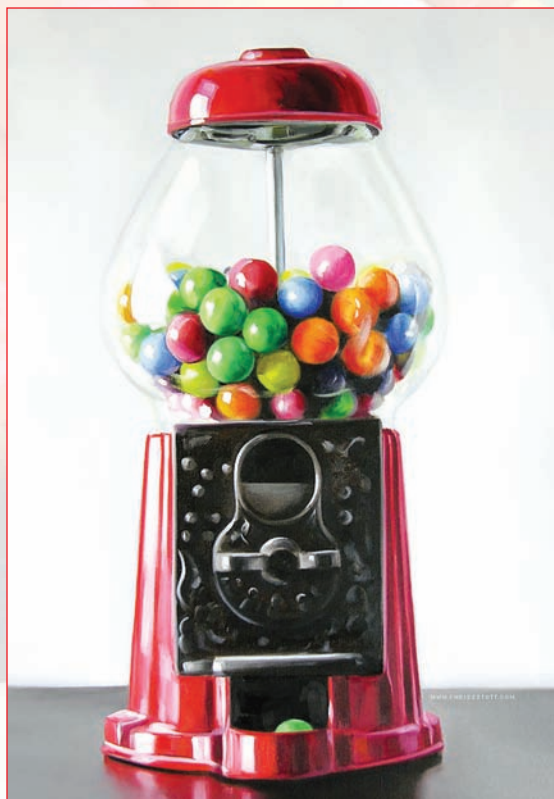
Cigurno mnogi od vas, ako ne i svi, volite žvakaće. A jeste se kadgod zapitali, kako se i od čega one prave? U ovom tekstu, saznacete štogod o istoriji žvake i kako se one prave. Kroz istoriju, mnogi ljudi u raznim krajevima sveta imali su svoju verzi-ju onog što mi danas zovemo žvaka-ća. Tako su Arapi žvakali saće meda, a u Sjevernoj Americi dobijali tečnost koja curi iz kore jelki, u Južnoj Americi su pak žvakali sirovi kaučuk, koji takođe curi iz kore drveta, al druge fele.

Kako je sve počelo

Prvi pokušaji da se žvakaća proizvede za prodaju, zabilježeni su u 19. viku. **Džon Kurtis** i njegov sin **Džon Kurtis junior**, došli su na ideju da ovu staru poslasticu domorodaca probaje proizvoditi, pakovati i prodavati. Poslovna ideja njim se pokazala ko vrlo uspišna, pa je sin nastavio posao i kasnije usavršio proces proizvodnje.

Po njegovoj zamisli se i danas manje više prave sve ostale žvakaće u svetu. Pre nego što je kasnije i drugi pokušaja da se proizvodi žvakaća, neki s lošijim a neki boljim uspihom.

Legendarna i najpoznatija kompanija u ovoj oblasti ipak je bila kompanija **Wrigley's**. Jednim dilom i zato što nikad ništa drugo nisu ni proizvodili i što su sva istraživanja i inovacije usmيرili ka što boljem proizvodu.

Od čega se i kako prave žvakaće

Danas se žvake prave uglavnom zasnovane na tečnom lateksu, smesi nalik mliku, mada je veći dio žvakaće, u stvari, šećer. Dok su nezaobilazni sastojci veštačke arome i kuzni sirup.

Novije tehnologije su uvele da se u žvakaću meće i nika vrsta omekšiva-

ča, tako da žvakaća ima mogućnost da se naduva u veći balon a da ne pukne lako. Za razliku od prvi žvakaća, koje se uopšte nisu mogle naduvavati, već su se samo žvakale dok imaju ukus.

Prije svega, lateks se prokuva da bi se iz njega očistile sve nečistoće i bakterije koje bi mogle biti štetne po zdravlje. Para i voda koja iza tog ostaje se proliva a u prokuvani lateks se zatim dodaju gori pomenuti sastojci. Procentualni odnos zavisi od tipa žvake, i nije uvijek isti. Potom se masa ravna u dugačke trake koje liče na kaiš i posipaju se šećerom u pravu da se ne bi lipile. Slidi sicanje žvakaće na trakice koja se polagano ladi, što se kadgod radilo ručno a sad mašinski. To je proces koji polagano zaokruživa proizvodnju žvakaće. Nakon toga, kad se žvakaća stvrdne, umotava se u foliju i odlaže na lager. Otaleg se distribuira u prodajne lance i prodavnice.

Okrugle, u boji jel s tetovažom

Dici su kadgod najinteresantnije žvake bile u obliku klikera, živi boja. A uglavnom su se kupovale i dobijale na vašarima. Danas, s novom tehnologijom, to su žvake koje imaju nalipnice jel „tetovaže”, koje se lako meću na kožu, al se lako i speru običnom vodom.

T. K. Matković

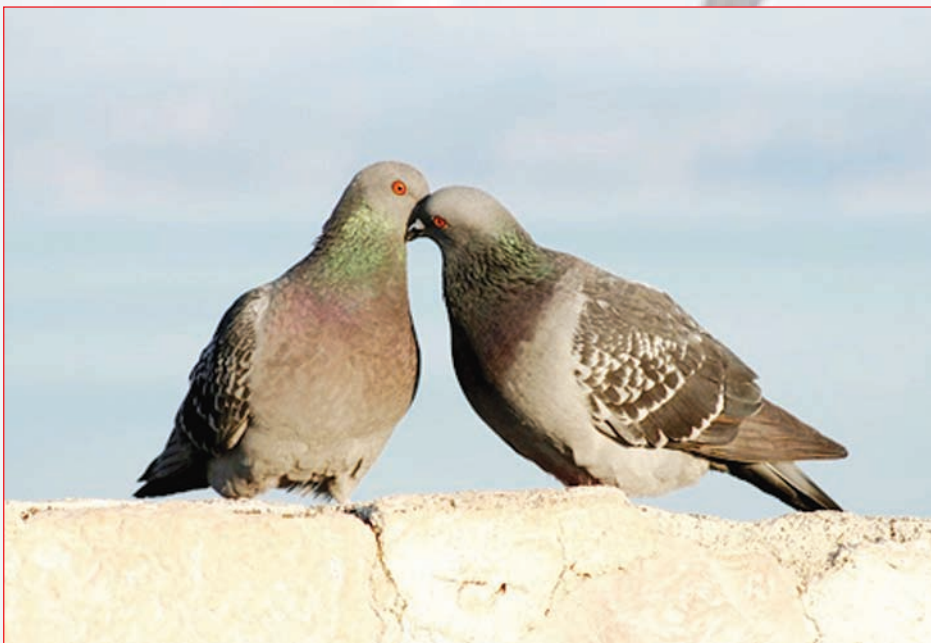

Naj tate na svitu

Ko što o tebi brinu tvoji roditelji, tako i roditelji med životinjama na različite načine pokazivaje brigu o potomstvu. Oni obučavaju mlade primerom sopstvenog ponašanja. Tičice pripoznaju oglašavanje svoji roditelja, mladunci lisice moraje naučit lovit (kroz sigru), majmuni oponašaje sve starije i tako dalje. Kad god divanimo o rađanju mladi i njevom odrastanju uvijek prvo pomislimo na mame. A šta je s tatama? Imal med njima oni koji više vode brigu o dicit od mama? Odgovor je – ima!

Golub

Niko više ne zna o golubovima od mojeg komšije Pere. On dane i dane provodi vijajuć golubove. Kad bać Pere zazviždi u njegovoj avliji a snaš Kata počne „spominjat” njegovu familiju, svi mi iz komšiluka trčimo napolje da skupimo košulje sa štrange jel znamo da su golubovi puštani i biće „fleka” po njima. Al sam zato od bać Pere čula sve o golubovima.

Kad se golub i golubica spare i odluče da provedu život zajedno prvo počmu gradit gnjizdo. Tako mužjak leti tamo vamo i traži zgodno mesto za novi dom. Svaki put kad mu se učini da je našo pravo mesto, tresući glavom doziva ženku. Kad se, konačno, mesto zasvida golubici ona tu metne prvu grančicu, a zajedno ga dovršavaju. Onda se goluban udvara i po nekoliko dana ženki – piva joj, obleće oko nje, mazi je i guče. Onda dolazi kljuckanje kljunovima i klanjanje jedno drugom. Golubica posli tolikog udvaranja snese dva jajeta i na njima naizmenično leže obadva roditelja - mužjak danjom, a ženka noćom. Posli 15 dana na svit dolaze mladi goluždravi golubčići, bespomoćni, slipi, neokretni, nesposobni da se rane. Zato se za ranu staraje obadva roditelja. Al, kako kaže bać Pere, ode su tate pravednije od mama! On je primetio da jedno golubče uvijek više napriduje i brže raste. Zainteresovo se zašto je to tako i, zamislite, sazno je da mama odabere jedno

svoje „dite” i samo njega rani, a tata rani obadvoje dice jednako. Zato je on pravedniji!

Pingvini

Pingvini pripadaje neletičim vodenim ticama. Pripoznatljivi su po crnom perju na leđima, dok je na trbuvu bilo. Umisto krila pingvini imaje peraja jel polak svojeg života provedu u vodi. Rane se ribom i drugim morskim životinjama.

Najveći med njima su kraljevski pingvini. Oni narastu visoki do meter i 20 centi i budu teški oko 35 kila. Zanimljiv je njev način udvaranja. Oni skupljaje lipo, svitlucavo i šareno kamenje koje poklanjaje svojim pingvinkama.

Ono što je posebno zanimljivo kod nji su tate pingvini. Pingvinke snesu jaje tati na noge i odu. On jaje čuva od ladnoće pokrivajuć ga naboranom kožom i krilima – perajima. To traje otprilike dva miseca. Za to vrime tata pingvin se skoro i ne kre-

će, ništa ne ide pa izmršavi i po 12 kila, što je trećina njegove težine! Kad se izleže mladunče tata ga prvo narani polusvarenom tečnošću iz svojeg želudca, tek onda se pojavi mama da zajedno brinu o mladima.

Morski konjic

Za mužjaka morskog konjica se opravdano kaže da je „mama” svojim mladima!

Morski konjic je jedna zdravo čudna vrsta ribe, ne samo zato što ni ne izgleda ko riba već i zbog njezinog razmnožavanja. Mužjak se razlikuje od ženke po neobičnoj „taški” na trbuvu (slično onakoj kaku ima kenгур). Jedini poslo ženke je da u tu tašku položi jajašca. Ona onda ode u švrljanje i nije je briga za „dicu”. Mužjak je taj koji nosi jajašca. Iz njegove taške se rađaju živi mladunci. Zato se kaže da je morski konjic „mama svojim mladuncima”.

Kivi

Tica kivi ima zanimljiv način života. Zaljubljene tice se sastaju svake treće noći u gnjzdu. Kad ženka snese jedno do dva jajeta ona napušta gnjzdo. Brigu o jajima priuzima tata. On se s jaja ne miče sve dok se tići ne izlegu – jedanajst nedilja. Iako je izglednio i izgubio snagu tata se o tićima brine još desetak dana, dok oni sami ne napušte gnjzdo.

Žaba primalja

Žaba primalja položi jaja svom mužjaku na zadnje noge i to u dva reda. On ji prilipi za se i onda se pažljivo povlači u vlažnu jamu koju je ranije iskopo. Iz nje izlazi samo noćom da navlaži jaja i ulovi plen. Kad dođe vrime on polagacko ode do vode, spusti jajašca da se tu izlegu, a mladi su sposobni da se onda sami staraje o sebi.

Ovo su samo niki od najbrižniji tata u prirodi. Tate nemaje svoj dan za čestitanje, pa zato ovim tekstom tata čestitam o za sve što su učinili za svoje potomstvo.

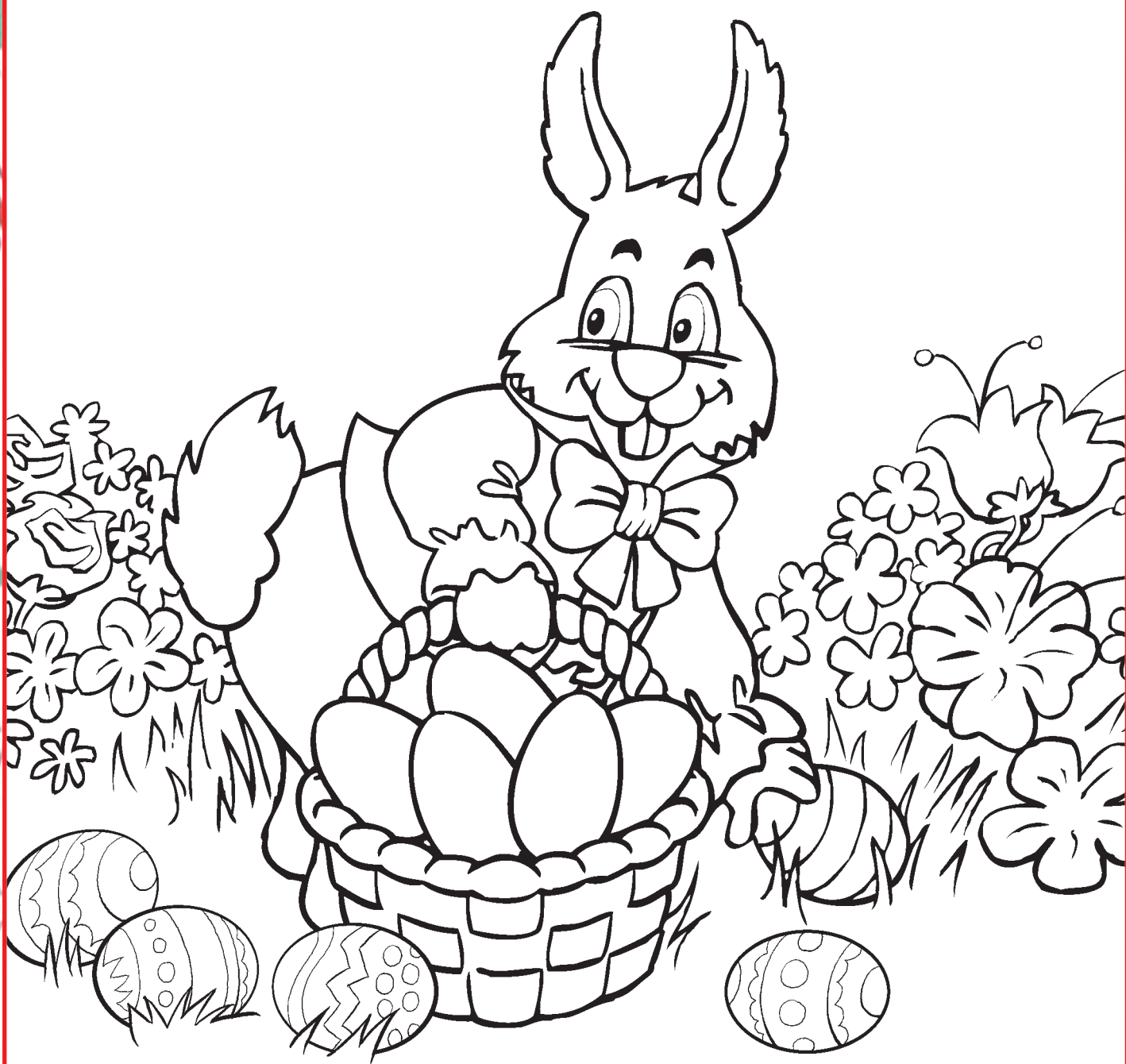
Morski paukovi

Pored opisani najtate vridni spomena su i morski paukovi.

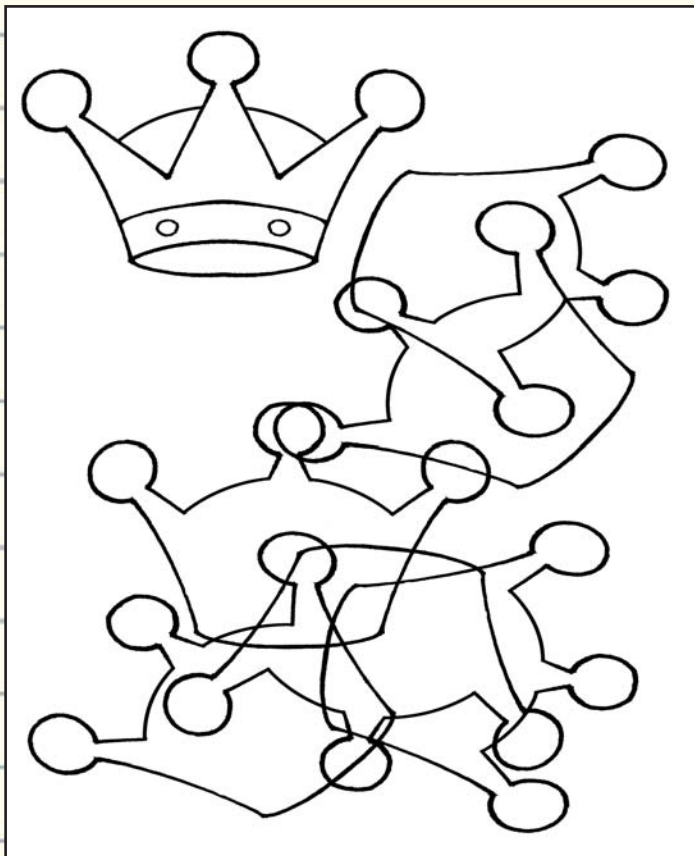
Na noge mužjaka ženka snese jaja. On ji skuplja i lipi za se. Jaja nosi sve dok se mladi ne izlegu. Još jedno vrime mladi se čvrsto drže tati za nogu, sve dok se ne osite sposobni da sami nastave svoj put u život.

Ruža Josić

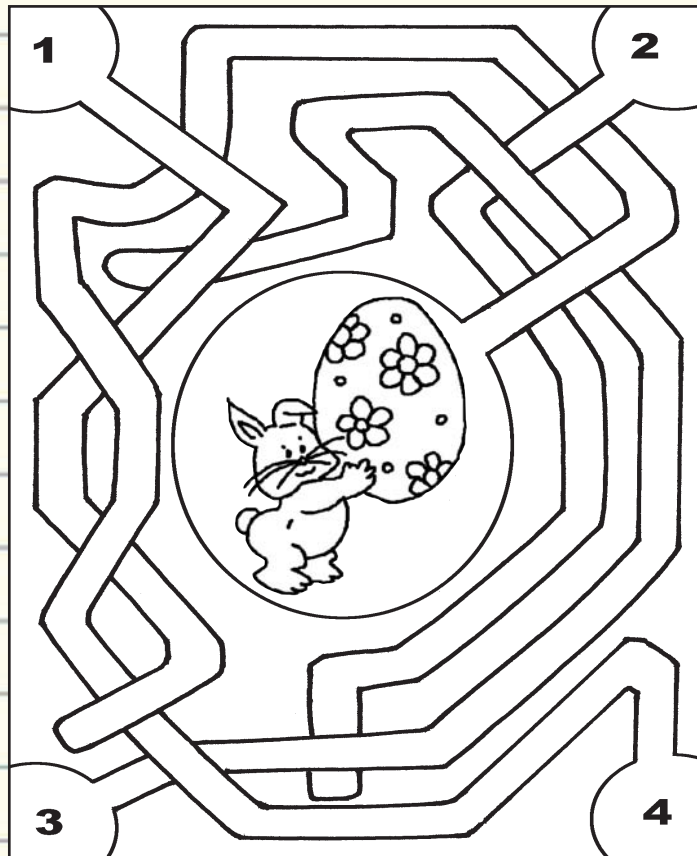

KOJA SKICA ODGOVARA KRUNI NA SLIKI?

PRONAĐI PUT IZ LAVIRINTA!

PRONAĐI RAZLIKE IZMED LIVE I DESNE SLIKE!

CILA FAMILIJA

Učiteljica:

Kaži mi četiri životinje iz porodice mačaka.

Marko:

Otac mačka, mama mačka i dva mala mačeta.

KAKO NASTAJE...

Učiteljica pita učenike:
Znate li dico kako nastaje rosa?

Javlja se mala Marija:
– Zemlja se cili dan vrti pa se oznoji!

PITALICE

Šta imaju zecovi a ostale životinje ne?
– Zečice!

BUNJEVAČKE NARODNE IZREKE

Dobra se godina s prolića pozna.
Dobro bi ga bilo rad smrti poslat. (Spor.)
Dobro ga je nasadio. (Privario ga je.)
Dobrog konja u košari nađu.
Dobro je prašćat onima koji te vridaje,
jel si onda uvik višlji od nji.
Dobro je svašta znat al je zlo svašta ĩnit.
Dobro ne treba falit.
Dobro početo, napolak je svršeno.

Iz knjige: „Narodne umotvorine bačkih Bunjevaca”
Marka Peića i Gрге Bačlije, Subotica, 1997. godina

DVA LIMUNA

Došo Danko u dućan, pa kaže:
Dajte mi dva limuna.
Izvolte. A jel očete u kesu da ji metnem?
Ta kaki, kećaću ji do kuće.

KONOBAR ŠEPRTLJA

U trenutku kad je posluživio čorbu, konobar se splete i prolije čorbu po gostu.
Ovaj, naravno, sav bisan drekne:
– Šeprtljo jedna, vidi šta si uradio! Prolio si cilu čorbu na moje novo odilo!
– Nisam gospodine, cilu čorbu prolio, ima još malo u kujni ostalo u laboški.

KAD PRODAJEM JEL KAD KUPUJEM

Učiteljica pita sina od jednog trgovca iz sela:
Koliko je pet i šest?
– Jel kad kupujem, el kad prodajem – promućurno zapita deran.

ŠTA NISMO IMALI?

Kaže učiteljica Antunu:
– Navedi jednu važnu stvar koju nismo imali prija 10 godina.
– Mene! odgovri mali Ante, ko iz puške.